



KITAJSKE VEZENINE



Kitajske vezenine
Vodnik po razstavi

Ureditev razstavnega gradiva:
dr. Pavla Štrukelj

Besedilo kataloga:
dr. Pavla Štrukelj

Likovna in tehnična oprema kataloga in razstave:
Marjan Loboda, dipl.ing.arh.

Izdal in tiskal:
Slovenski etnografski muzej, Ljubljana,
Prešernova 20

Za založbo: dr. Boris Kuhar

Naklada 1000 izvodov

Postavitev razstave in izdajo vodnika sta
omogočila Kulturna skupnost Slovenije in
Ljubljanska kulturna skupnost.

T i s o č l e t n a t r a d i c i j a

Za ljubitelje stare kitajske umetnosti, ki ima v muzeju Goričane že kar stalne obiskovalce, se ponuja nova priložnost, da se lahko temeljito seznanijo še z bogato umetnostjo kitajskega veza. Tritisoč let je stara ta umetnost in je še vedno živa. Popotnik po tej velikanski deželi se lahko sreča z njo na vsakem koraku in ugotovi, da se tehnika veza še naprej razvija, da išče nove izrazne možnosti, današnje simbole in motive. Tako kot v preteklosti se tudi danes v vezeninah vidijo prizadevanja umetnika, da izrazi pravi dih življenja svoje dežele, svojega ljudstva, da ustvari v vezenini vtis izredne dinamičnosti pa najsi gre pri tem za prikaz bajke, ilustracije starih ali današnjih moralnih naukov, za prikaz zabave lepotic v preteklosti ali pa za današnje veselje rudarjev, ki so našli rudo.

Neskončno prefinjen realizem v svili, volni, bombažu ali celo že najlonu, daje pečat vsem razstavlje-

nim delom. To je izredno živ dekor za ljudi. Mnogokrat se pozna sliki vtakani v svili tudi znamenita kaligrafska šola kitajskih slikarjev. V delu starem komaj nekaj let začutimo navdih Vang Veja iz dinastije Tan /699-759/, vsestranskega umetnika: pesnika glasbenika in slikarja. Tudi še v današnjem kitajskem slikarstvu in tudi v vezeninah, ima ob realizmu prostor tudi izredna domišljija umetnika. Ta enkrat zaživi v črti, drugič v barvi s katero zna umetnik izraziti razpoloženje. Tudi te žive barve niti v razstavljenih vezeninah znajo pričarati veselje, čar dolin in trat ali pa tudi atmosfero globokega miru. To so umetnine za človeka. Izdelane so z veliko lahkoto, njihova tehnika je prefinjen vbod, ki se je izpopolnjeval vse do današnjih dni in vtikal tudi v naša razstavljena dela nove ustvarjalne izkušnje in novo tematiko.

Razstava je prispela na svoji poti po evropskih muzejih v okviru programa kulturno prosvetnega sodelovanja med LR Kitajsko in Jugoslavijo v muzej Goričane. Pomeni začetek aktivnega sodelovanja Slovenskega etnografskega muzeja s kitajskimi muzeji. V tem sodelovanju je že sedaj dogovorjenih več akcij s katerimi bomo lahko našim obiskovalcem še bolje predstavili bogato staro in novo kulturo ter življenje ljudstev prijateljske dežele Kitajske.

Zahvaljujem se vsem, ki so pripomogli, da lahko prikažemo v muzeju Goričane imenitno razstavo "Kitajske vezenine". Zato smo dolžni zahvalo zveznemu in republiškemu zavodu za mednarodno znanstveno, tehnično, prosvetno in kulturno sodelovanje, ki sta pomagala pri posredovanju razstave. Kulturni skupnosti Slovenije in Ljubljanski kulturni skupnosti pa smo dolžni zahvalo za finančno podporo s katero smo lahko uresničili to veliko kulturno manifestacijo.

Dr. Boris Kuhar,
ravnatelj Slovenskega etnografskega muzeja



K i t a j s k e v e z e n i n e

Vsa kitajska zgodovina se prepleta z iznajdbo svile in z uporabo finih svilenih niti. Že zanimiva legenda, ki je nastala pred nekaj tisoč leti, govori o nastanku kulture svile. Nekako tri tisoč let pred našo dobo je živela cesarica, ki je začela gojiti sviloprejk in naučila kitajsko ljudstvo, kako se prede in tke svila in kako je mogoče izdelati iz svilenih niti oblačila. V Pekingu še stoji svetišče, posvečeno cesaričinemu spomenu; v njem so namreč stoletja dolgo darovali murvine liste na oltar in prosili božanstvo za varstvo pri gojenju sviloprejk.

Izdelovanje svile je bilo delo žensk, ki je bilo znano že v času dinastije Chou. Raziskovalci so našli v grobovih Shang svilene niti; ko so odkrili nekoliko kasneje izdelke iz žada, so na njih ugotovili like sviloprejk. V času dinastije

Shang so že ugotovljena oblačila, vrvi in zastavice, tkane iz svile in konoplje. V tem času so Kitajci nosili krojena oblačila z rokavi in majhne gumbe na njih za zapenjanje. V času dinastije Han so na Kitajskem še vedno tkali izredno dragocene tkanine in jih tudi izvažali. Vzorci na teh tkaninah so se razširili po vsem Bližnjem vzhodu, saj so jih našli raziskovalci na ohranjenih predmetih tudi v starih egipčanskih grobovih.

Ugotovljeno je, da je Kitajska prva začela krasi-
ti tkano svilo. Znan je brokat iz časa cesarja Ming-ti, dinastije Wei, ko je ta daroval japonski cesarici pet zvitkov brokata z vtkanim zma-
jem na temnordeči podlagi. V času dinastije T'ang je tekstilna umetnost dosegla največji razvoj. V tem času so mnogi umetniki ustvarili čudovite vzorce za tkanine, vezenine in preproge. Ti vzorci na tkaninah so postali tudi osnova za krašenje drugih umetniških predmetov, na primer, ko so krasili porcelan Ming ali bronaste izdelke.

0 dovršeni umetnosti vezenja oblačil in drugih tkanin na Kitajskem je mogoče trditi, da se je razvila že približno pred 3000 leti. Ohranjena vezena ženska oblačila, ki so bila izkopana iz groba Mawangdui, datirajo 2100 let nazaj. Prav te vezenine izpričujejo visoko raven te umetnosti tistega časa. V naslednjih stoletjih je dobivala umetnost vezenja vedno večjo priljubljenost med kitajskim ljudstvom; razvijale so se tudi bolj in bolj zamotane tehnike vezenja. Starodavna umetnost vezenja se je še posebno ohranila pri ljudstvih Miao, Chuang in Uighur. Pomembna središča in zelo znana v najnovejši preteklosti so v Hunanu, Guangdongu (Kantonu) in Sichuanu.

Posebej je potrebno omeniti dobo dinastije Han,

pod katero je bilo zelo razširjeno tkanje trakov. Na njih je bil poglavitni ornament oblika oblakov. Poleg tega vzorca nastanejo kasneje še druge oblike, ki so bolj svobodne, na primer zavita vijuga, meander vzorec, okrasne vijuge v obliki črke C, S in G. Po zamisli umetnika so oblikovane tudi koralice in živali, ki so pa predstavljale najpogostejše mitične like. Tako so bili na primer oblikovani: mačka s perutmi in rogovi, kuščarji zmaji, koza ali ptič. Razen že naštetih vzorcev, so nastajali ti še v obliki cik-cak črte, rombov in živali v parih.

Zgodovinski razvoj tkanih vzorcev je prepričljivo izpričan v mnogobarvnih brokatih in v svilenem gobelinskem tkanju. Ta tehnika je že v daljni preteklosti ponazarjala povezavo tkanja in vezenja. Pri posameznih izdelkih je bilo tkanje združeno s slikanjem. Tako so bile te tkanine oblikovno in barvno najbogatejše kompozicije. Kitajski vezilci in vezilke so pri svojem delu uporabljali ploščati vbod za raznobarvne svilene niti. Te so vezli v raznih smereh in tako dosegli čudovit lesketajoč sijaj svilenih niti.

Mnogobarvnim svilenim nitim so že v preteklosti dodajali tudi zlate niti. Kadar so tkali ali vezli ceremonialna in druga dragocena oblačila, so bile zlate niti najpomembnejši material. Ta pomen je temeljito izpričan na dragoceni najdbi iz 14. stoletja, ki pa predstavlja le fragment zlatega brokata.

Na kitajskih vezenih izdelkih iz različnih obdobj zasledujemo tudi razvoj vbodov. Ti so se razvijali leta in leta; v njihovem sestavu pa so nastajale bolj in bolj zamotane oblike. V današnjem času je zelo razširjena uporaba ravnih vbodov takojmenovane neenakomerne dolžine, ki oblikujejo

in ustvarjajo tako sestavo vezenja kot ga kaže slikarstvo z oljnimi barvami. Na Kitajskem je zelo upoštevano in cenjeno obojestransko vezenje, to pomeni, da morajo biti vbodi izredno dovršeni na obeh straneh blaga.

Vezenine iz Shanghai-ja in Shantunga, ki so narejene z volneno nitjo, so dosegle visoko kakovost; ti izdelki so tudi uporabni v vsakdanjem življenju.

Središča brokata in znanih slavnih svilenih stenskih pregrinjal so še danes v pokrajinah: Jiangsu, Chekiang in v Sichuanu. V Jiangsuju in v Nanjingu je znan poseben brokat, ki ga imenujejo tudi yun chin - brokat oblakov. Na tej tkanini je najbolj priljubljen vzorec leteči oblak. Pomembna razlika te tkanine je še chuang hua chin - to je cvetlični brokat. Ta brokat kaže odlično sestavo vzorca z zlatimi in srebrnimi nitmi. Pri izdelavi stenskih pregrinjal, ki so enaka na obeh straneh, je uporabljena tehnika "zlomljeni votek". Vsaka barva in senca vzorca je narejena s posebnim žolnikom. Razen že omenjenih stenskih pregrinjal in brokata so ta znana, kot izredno kakovostni izdelki, tudi iz Hangchowa.

Vezenine imenovane su iz Soochowa v pokrajini Jiangsu so značilne kot izredno fini izdelki ročnega vezenja; razen tega imajo lepe nežne vzorce in umirjene barve. Ta ročna dela kažejo deset različnih vbodov in dovršeno vezenje na obeh straneh, ki daje tem stvaritvam izredno kakovost.

Xiang vezenine v pokrajini Hunan so lesketajočih barv; posebno kakovostni so cvetlični vzorci, oblike živali in ptičev. Vezenine iz pokrajine Guangdong (Kanton) kažejo izredno lepe vzorce za poročna darila ali gledališke like; pogosto so vzorci obrobljeni z zlato nitjo.

Vezenine shu v pokrajini Sichuan so znane po ljubkih in okusnih vzorcih, ki jih sestavljajo enostavne črte, izredno lepo oblikovane. Posebno slaven je volneni gobelin iz Shanghai-ja. V tem kraju izdelujejo tudi različne vezenine, ki imajo visoko kakovost, uporabljajo pa jih v vsakdanjem življenju.

V preteklih dvajsetih letih se je na Kitajskem razvila tehnika vezenja in različnost vzorcev do take mere, da je prekosila raven te umetnosti, ki so jo ustvarili predniki v preteklosti. Posebno so znane na primer žene in dekleta iz zahodnega Hunana in iz vzhodne province Guizhon pri ljudstvu Miao po tem, da izredno umetniško vezejo in krasijo razne tkanine. Prav tako so danes slavni izdelovalci preprog in raznih pregrinjal, ki so kakovostno izdelana, imajo lepe vzorce, harmonične barve in vsebujejo poseben ljudski stil vezenja in tkanja.

Na naši razstavi so prikazane raznovrstne in izvirne vezenine, predvsem namenjene za vsakdanjo uporabo. Okrog 60 vezenin pa kaže stvaritve in umetniška dela iz najnovejše preteklosti, kakor tudi današnji razvoj tehnike vezenja na Kitajskem.

dr. Pavla Štrukelj



K a t a l o g :

- 1 Volneni gobelin Changjiang (reka Jang ce ali Dolga reka) rečni most (1976),
Jiangsu - provinca ob spodnjem
toku reke Jang ce
- 2 " " Pristajanje po morju (1975),
Shanghai
- 3 " " Pomlad v parku Beihai (1975),
Shanghai
- 4 " " Šopek cvetja (1975), Shanghai
- 5 " " Votline Guilin (1975), Shanghai

6	Vezena slika	Prizor iz Shaoshana (rojstni kraj Mao Zedonga) (1973), Hunan
7	" "	- provinca v južni Kitajski Ptič na cvetoči veji (1979), Hunan
8	" "	"Olje teče" (1975), Hunan
9	" "	Fazan med vrtnicami (1974), Hunan
10	" "	"Našli smo rudo" (1975), Jiangsu
11	" "	Nanjing, naftni obrati (1975), Jiangsu
12	" "	Napredek ljudstva (1973), Jiangsu
13	" "	Mandarine so zrele v Dongtingu (1975), Jiangsu
14	" "	Zora nad naftnim poljem v Daqingu v provinci Jilin v Mandžuriji (1975), Jiangsu
15	" "	Druga bogata žetev (1973), Jiangsu
16	" "	Igranje na glasbilo liuqin (1973), Jiangsu
17	" "	Zora nad pašniki (1973), Jiangsu
18	" "	"Jagnje za našo komuno" (1973), Jiangsu

- | | | |
|----|---------------------|---|
| 19 | <i>Vezena slika</i> | <i>Zora nad sotesko Sanmen, kjer se reka Jang ce prebija iz Schuana v vzhodno kitajsko nižino (1974), Jiangsu</i> |
| 20 | " " | <i>Pogled s kanala Rdeča zastava (1974), Jiangsu</i> |
| 21 | " " | <i>Šola na pašniku (1974), Jiangsu</i> |
| 22 | " " | <i>Nove knjige za otroke Tai (1974), Jiangsu</i> |
| 23 | " " | <i>Za znanstveno poljedelstvo (1974), Jiangsu</i> |
| 24 | " " | <i>Dobre novice (1974), Jiangsu</i> |
| 25 | " " | <i>Ples Uighurov (1974), Jiangsu</i> |
| 26 | " " | <i>Košarica cvetja (1974), Jiangsu</i> |
| 27 | " " | <i>Mačka in metulj (1975), Jiangsu</i> |
| 28 | " " | <i>Tradicionalni festival ljudstva Pai (1979), Jiangsu</i> |
| 29 | " " | <i>Deklica in pavi (1979), Jiangsu</i> |
| 30 | " " | <i>Deklica in labodi (1979), Jiangsu</i> |
| 31 | " " | <i>Južno od reke Changjiang (1979), Jiangsu</i> |
| 32 | " " | <i>Peonije (1979), Liaoning - provinca in polotok v južni Mandžuriji</i> |
| 33 | " " | <i>Kdo bo zmagal? (1978), Zhejiang - provinca ob morju južno od Shangaia</i> |

- | | | | |
|----|---------------|---|--|
| 34 | " | " | Pai dekle ribič (1965), Sichuan -
največja provinca znana tudi kot
rdeča kotlina |
| 35 | " | " | Krapi in lokvanj (1973), Sichuan |
| 36 | " | " | Jelen (1973), Sichuan |
| 37 | " | " | Metulji med krizantemami (1973),
Sichuan |
| 38 | " | " | Okrogla slika zlate ribice (na
obe strani), (1979), Jiangsu |
| 39 | Vezena slika | | Peonije (na obe strani), (1973),
Jiangsu |
| 40 | " | " | Cvetovi kaktusa (na obe strani),
(1979), Zhejiang |
| 41 | " | " | Ples z mečem (1978), Zhejiang |
| 42 | Ročno vezenje | | Blazini z ornamentom ptiča fenik-
sa (1966), Zhejiang |
| 43 | " | " | Blazina s cvetličnim ornamentom
(1966), Zhejiang |
| 44 | " | " | Blazini z ornamentom vrtnice (1966),
Sichuan |
| 45 | " | " | Ogrinjalo, vezeno v stilu Guang-
dong (1973), Guangdong ali Kanton,
južna Kitajska |
| 46 | " | " | Ženski vezeni oblačili ljudstva
Miao, Guizhon - provinca v jugo-
zahodni Kitajski |

- | | | | |
|----|----------------|---|--|
| 47 | " | " | Za obleko ljudstva Miao, Guizhon |
| 48 | " | " | Blazini z ornamentom feniksa in
peonije, (1965), Jiangsu |
| 49 | " | " | Okrogla blazina, obrobljena z
dvovrstnimi gubami (1965), Jiaugsu |
| 50 | Strojno vezena | | blazina, žamet, (1965), Jiangsu |
| 51 | Ročno vezenje | | Satenasta blazina z ornamentom bo-
rovih vejic in žerjava (1965),
Jiangsu |
| 52 | " | " | Satenasta blazina s cvetličnim or-
namentom, metulji in obrobljena z
zlato nitjo (1966), Jiangsu |
| 53 | Strojno vezeni | | blazini, žamet (1967), Jiangsu |
| 54 | Ročno vezenje | | Blazina z ornamentom medveda pan-
da (1967), Shanghai |
| 55 | " | " | Najlon blazini, ornament pavi
(1979), Shanghai |
| 56 | " | " | Blazini, vezeni z volneno nitjo
(1979), Shanghai |
| 57 | Ročno vezenje | | Satenasti namizni prt, vezeni s
cvetličnim ornamentom (1965),
Jiangsu |
| 58 | " | " | Namizni prt (1965), Jiangsu |
| 59 | " | " | Namizni prt (set 5 kom) (1965),
Jiangsu |
| 60 | " | " | Namizni prt, obrobljen s kvač-
kano čipko (1964), Jiangsu |

- 61 " " Organdi namizni prt (set 13 kom)
(1973), Guangdong
- 62 " " Pregrinjalo iz mehkega satena,
cvetlice iz svile (1965),
Jiangsu
- 63 " " Pregrinjalo iz mehkega satena
(1965), Jiangsu
- 64 " " Satenasto pregrinjalo, ornament
metuljčki, (1979), Hunan

